

Návrh účasti delegácie Slovenskej republiky na 15. konferencii zmluvných strán Dohovoru o biologickej diverzite, 10. konferencii zmluvných strán Kartagenského protokolu o biologickej bezpečnosti k Dohovoru o biologickej diverzite a 4. konferencii zmluvných strán Nagojského protokolu o prístupe ku genetickým zdrojom a o spravodlivom a rovnocennom spoločnom využívaní prínosov vyplývajúcich z ich používania k Dohovoru o biologickej diverzite, Montreal, Kanada, 07. december – 19. december 2022

Základným medzinárodnoprávnym nástrojom pre hľadanie globálnych riešení problematiky ochrany prírody a biodiverzity je Dohovor o biologickej diverzite (ďalej len „Dohovor“). Ciele Dohovoru ďalej rozvíjajú Kartagenský protokol o biologickej bezpečnosti k Dohovoru (ďalej len „Kartagenský protokol“) a Nagojský protokol o prístupe ku genetickým zdrojom a o spravodlivom a rovnocennom spoločnom využívaní prínosov vyplývajúcich z ich používania k Dohovoru (ďalej len „Nagojský protokol“).

1. Dohovor o biologickej diverzite, Kartagenský protokol a Nagojský protokol

Dohovor bol prijatý na Konferencii OSN o životnom prostredí a rozvoji v roku 1992 v Rio de Janeiro, Brazília. Slovenská republika je zmluvnou stranou Dohovoru od roku 1994. Konferencia zmluvných strán Dohovoru je na základe jeho článku 23 najvyšším orgánom Dohovoru. V súčasnosti je zmluvnou stranou Dohovoru 196 štátov a medzinárodných organizácií. Cieľom Dohovoru je globálne zabezpečiť ochranu biologickej diverzity v celej jej šírke, uprednostňovanie rozumného a trvalo udržateľného využívania prírodných zdrojov pred ich nenávratným ničením a spravodlivé využívanie výhod vyplývajúcich z užívania biologických zdrojov, vrátane práva na prístup k týmto zdrojom a zaistenie rovnoprávneho podielu na zisku z ich užívania.

Kartagenský protokol bol schválený zmluvnými stranami Dohovoru 29. januára 2000. Slovenská republika protokol podpísala 24. mája 2000 a o tri roky neskôr aj ratifikovala (24. november 2003). Medzinárodnú účinnosť protokol nadobudol 11. septembra 2003 po tom, čo ho ratifikovala päťdesiata členská krajina dohovoru. V súčasnosti má Kartagenský protokol 170 zmluvných strán. Protokol upravuje prepravu a obchod so živými geneticky modifikovanými organizmami v rámci zmluvných strán a narábanie s geneticky modifikovanými organizmami medzi zmluvnými a nezmluvnými stranami.

Nagojský protokol bol prijatý 29. októbra 2010 zmluvnými stranami dohovoru. Nagojským protokolom sa implementujú všeobecné ustanovenia dohovoru zamerané na prístup ku genetickým zdrojom a spoločné využívanie peňažných a iných prínosov vyplývajúcich z využívania genetických zdrojov a tradičných poznatkov súvisiacich s genetickými zdrojmi.

Cieľom konferencií zmluvných strán je koordinovať, monitorovať a zabezpečovať globálnu, regionálnu a lokálnu implementáciu Dohovoru a jeho protokolov, stanovovať strategické a koncepcné plány implementácie a ich strategické posudzovanie, zabezpečovať prípravu protokolov a ostatných právnych a technických noriem, koordinovať prípravu paralelných a

súvisiacich aktivít a iniciatív a koordinovať svoju činnosť s ostatnými globálnymi dohovormi zameranými na ochranu prírody, ochranu biodiverzity a trvalo udržateľný rozvoj.

2. Zasadnutie COP14 v v Sharm el-Sheiku, v Egypte (2018)

V dňoch 14. – 15. 11. 2018 sa za účasti egyptského predsedu vlády M. Madboulyho v egyptskom Sharm El Sheikh uskutočnilo stretnutie na vysokej úrovni k 14. zasadnutiu zmluvných strán Dohovoru a jeho protokolov (HL COP 14 CBD). Počas rokovaní, na ktorom sa za Slovensko zúčastnili zástupcovia MŽP SR a neskôr počas samotnej konferencie už aj zástupcovia ŠOP SR, bola prijatá Deklarácia zo Sharm el Sheikh. Deklarácia uznáva, že „mainstreaming“ biodiverzity do výrobného sektoru a tiež sektorov zdravotníctva, baníctva a budovania infraštruktúry je kľúčovým pre dosiahnutie biodiverzitných cieľov a vízie žitia v súlade s prírodou. Týmto sa už definované oblasti (poľnohospodárstvo, lesníctvo, rybolov a cestovný ruch) pre začleňovanie biodiverzitných cieľov v zmysle Cancun Declaration (HL COP 13 CBD, 2016, Mexico) rozšírili o ďalšie ekonomické sektory. Deklarácia vyzýva zmluvné strany na integráciu biodiverzity do relevantných legislatívnych rámcov, finančných plánov a rozhodovacích procesov na všetkých úrovniach, aplikáciu najlepších skúseností s cieľom minimalizácie negatívnych vplyvov sektorov na biodiverzitu a využívanie plánovacích nástrojov, akým je napr. územné plánovanie. Taktiež definuje potrebu reformy dotačných mechanizmov, ktoré poškodzujú biodiverzitu, zosilnenie výmeny skúseností a najlepších praktík medzi dotknutými subjektami, posilnenie výchovy a zdôrazňuje prácu s verejnosťou.

V neposlednom rade sa udelil 14. konferencii zmluvných strán CBD (COP14 CBD) aj mandát na začatie procesu prípravy globálneho biodiverzitného rámca po roku 2020, ktorý má byť prijatý počas COP 15 CBD (pôvodne Kunming, Čína, 2020 - v súčasnosti posun na december 2022, Montreal, Kanada). V tejto súvislosti bolo vyzvané Valné zhromaždenie OSN k organizácii biodiverzitného summitu na úrovni hláv štátov pred samotnými rokovaniami v Číne. Na príklade procesu Lima – Paríž, ktorý vyústil v prijatie globálnej klimatickej Parížskej dohody, bola odštartovaná Sharm-El-Sheikh to Beijing/Kunming Nature Action Agenda, na konci ktorej sa očakáva prijatie záväzkov zástupcov vlád a súkromného sektora a vytvorenia globálnej biodiverzitnej dohody. Rezovala potreba hlbšieho prepojenia klimatickej a biodiverzitnej agendy. Súčasťou rokovaní HL COP14 CBD boli aj diskusie za okrúhlym stolom s cieľom výmeny skúseností jednotlivých zmluvných strán s integráciou biodiverzity do výrobného sektora ako aj baníctva, budovania infraštruktúry a zdravotníctva.

Následne sa v dňoch 17. – 29.11.2018 za oficiálneho otvorenia egyptským prezidentom Abdel Fattah el-Sisiho a ministerky životného prostredia Yasmine Fouad v egyptskom Sharm El Sheikh uskutočnilo 14. zasadnutie zmluvných strán Dohovoru (CBD COP 14) a súbežne prebiehajúce 9. zasadnutie zmluvných strán Kartagenského protokolu (COP MOP – 9) a 3. zasadnutie Nagojského protokolu (COP MOP – 3, ktoré bežali súbežne). Po prijatí Deklarácie zo Sharm el Sheikh na High Level Segmente, sa hlavnou témou niesol „mainstreaming“/prepojenie biodiverzity do výrobného sektoru a tiež sektorov zdravotníctva,

baníctva a budovania infraštruktúry, nakoľko jedine prepojenie biodiverzity do iných sektorov pomôže k dosiahnutiu biodiverzitných cieľov z Aichi a vízie ľudského spolužitia v súlade s prírodou. Ďalšou dôležitou témou bolo podrobné nastavenie celého procesu prípravy globálneho biodiverzitého rámca po roku 2020, ktorý by mal byť prijatý počas COP 15 CBD (pôvodne Kunming, Čína, 2020 - v súčasnosti posun na december 2022, Montreal, Kanada).

Slovensko je spokojné s výsledkami diskusií v rámci jednotlivých odborných debát počas COP14, pričom sa v rámci samotného Dohovoru prebrali nasledujúce agendy – rozpočet Dohovoru a jeho protokolov, revidovanie implementácie strategického plánu pre ochranu biodiverzity 2011 – 2020, mobilizácia zdrojov a finančný mechanizmus, budovanie kapacít, manažment znalostí a komunikácia, národné správy a reportovanie, zlepšenie integrácie medzi Dohovorom a jeho protokolmi, spolupráca s ďalšími dohovormi, medzinárodnými organizáciami a iniciatívami, revidovanie efektivity procesov medzi Dohovorom a jeho protokolmi, druhý pracovný program IPBES (Medzivládny vedecko-politický panel pre biodiverzitu a ekosystémové služby), digitálne sekvenovanie informácií pre genetické zdroje, článok 8(j) Dohovoru, udržateľné využívanie divočiny, klimatické zmeny a biodiverzita, ochrana a udržateľné využívanie opel'ovačov, chránené územia a iné nástroje na ochranu území, morská a pobrežná biodiverzita, invázne druhy, syntetická biológia, a ďalšie. Pre samotný Dohovor sa na základe 25 oficiálnych a 63 informačných dokumentov schválilo 38 rozhodnutí.

Nagojský protokol a Kartagenský protokol mali svoje samostatné agendy, kt. sa sčasti prekrývali a spoločne prebrali s agendou CBD (mobilizácia zdrojov a finančný mechanizmus, budovanie kapacít, a ďalšie), a sčasti riešili svoju samostatnú agendu relevantnú pre protokoly. Ocenením pre Slovensko bolo zvolenie zástupcu SR do výboru pre dodržiavanie Nagojského protokolu ako alternáta.

3. Zasadnutie COP15 v Montreale, Kanada (2022)

V dňoch 07. december – 19. december 2022. sa v Montreale, Kanada, uskutoční 15. konferencia zmluvných strán Dohovoru, 10. konferencia zmluvných strán Kartagenského protokolu a 4. konferencia zmluvných strán Nagojského protokolu – súhrnne tzv. COP15. High Level Segment jednotlivých najvyšších lídrov ako súčasť COP15 sa uskutoční v dňoch 15. december – 19. december 2022 ako pokračovanie diskusií na úrovni HLS behom jesene 2021 (konaného formou online).

Ciele a vízia čínskeho Predsedníctva COP15

Život na planéte Zem a spoločná budúcnosť ľudstva je už dlhšie na rázcestí, preto treba urýchlene prijať také opatrenia, ktoré zabezpečia prežitie bohatstva rastlinných a živočíšnych druhov, keďže to priamo podporuje ľudský rozvoj, ekonomickú prosperitu a blahobyt, ako aj zdravie obyvateľstva a celej našej planéty. Je nevyhnutné, aby sa problematika zachovania

a udržateľného využitia biodiverzity dostala z okraja záujmu do popredia, keďže živočíšne a rastlinné druhy miznú ľudským zásahom alarmujúcim tempom.

Na COP14 zmluvné strany opätovne potvrdili dlhodobú globálnu víziu Dohovoru a ciele na jej dlhodobé dosiahnutie. Nevyhnutnosť urýchlene prijať primerané opatrenia potvrdili aj pracovné skupiny vedeckej štruktúry OSN, tzv. Medzivládneho panelu pre biodiverzitu a ekosystémové služby (IPBES). Doterajšie správy IPBES zdôraznili, že svet nie je na správnej ceste vysporiadať sa so súčasnou stratou biodiverzity a nie je pripravený vysporiadať sa s rastúcim počtom a rozsahom vplyvov spôsobených stratou biodiverzity a oslabením ekosystémov a ich služieb. Len ambiciózne transformačné opatrenia poskytnú zmenu paradigmy smerom k udržateľnejšej, klimaticky odolnejšej, nízkoemisnej a uhlíkovo neutrálnej budúcnosti založenej na uplatnení vedeckých výsledkov a princípov s dôrazom na ochranu prírody, biodiverzity a krajiny celkovo, pričom budú zachované všetky dôležité ekosystémy a aj ich služby.

Z tohto dôvodu čínske predsedníctvo COP15 štruktúrovalo návrh programu COP15 tak, aby sa zameral hlavne na schválenie a implementáciu globálneho biodiverzitného rámca (Global Biodiversity Framework/GBF) Post-2020 a jednotlivých cieľov a opatrení v ňom a to v zmysle mobilizácie kolektívneho úsilia o ambiciózne zníženie negatívnych dopadov na prírodu a biodiverzitu z rôznych sektorov a programy transformačnej adaptácie na zastavenie straty biodiverzity, na opatrenia umožňujúce posilnené toky financií pre biodiverzitu a ich poskytovanie na vhodnom mieste, včas a v určenom rozsahu. „Spravodlivá transformácia“ zostáva pritom prioritou pre rozvojové krajiny na celom svete. Podčiarknutá je dôležitosť urýchleného zvýšenia podpory opatrení v rozvojových krajinách vrátane primeraného financovania, budovania kapacít a transferu technológií s cieľom zvýšiť ochranu a manažment prírody a biodiverzity, berúc do úvahy priority a potreby zmluvných strán z rozvojových krajín. Cieľom je dosiahnuť inkluzívne, na pravidlách založené ambiciózne výsledky, úmerné výzve k súladu s najlepšimi dostupnými vedeckými poznatkami a riadené zásadami založenými na dohodách, rozhodnutiach, prisľuboch a záväzkoch.

Ochrana biodiverzity a adaptácia na zmenu klímy

Svetoví lídri, vlády a štáty, ktoré sú zmluvnými stranami Dohovoru Rámcového dohovoru OSN o zmene klímy (UNFCCC) na COP26 zopakovali svoj záväzok posilniť globálne opatrenia v oblasti adaptácie. Agendu adaptácie na zmenu klímy je potrebné posilniť aj vo vzťahu k Dohovoru o dezertifikácii (UNCCD), Dohovoru o biologickej diverzite (CBD) a iným biodiverzitne orientovaným dohovorom, ktoré tvoria absolútny základ a prevenciu pri napĺňaní cieľov v tejto oblasti.

Financovanie biodiverzity

Na konferencii COP15 je dôležité, aby strany dosiahli významný pokrok v kľúčovej otázke financovania opatrení v oblasti ochrany biodiverzity a zároveň sa posunuli vpred vo všetkých

bodoch programu súvisiacich s financiami pre ochranu prírody a biodiverzity. Dôležitosť primeranosti a predvídateľnosti financovania biodiverzity je kľúčom k dosiahnutiu všetkých cieľov Dohovoru. Pre tento účel je potrebná zvýšená transparentnosť finančných tokov a uľahčený prístup k nim, aby sa uspokojili potreby rozvojových krajín, najmä krajín s bohatou biodiverzitou, najmenej rozvinutých krajín a malých ostrovných rozvojových krajín. Existujúce záväzky a prísľuby si vyžadujú následné opatrenia. V dvojdnovom segmente konferencie na vysokej úrovni (12.-13. októbra 2021), ktorý bol zahájený oznámením čínskeho prezidenta Si Ťin-pchinga o „Fonde biodiverzity Kunming“ vo výške 1,5 miliardy juanov (asi 233 miliónov dolárov), sa prijalo Kunmingské vyhlásenie (Kunming deklarácia), kde sa Strany dohovoru o biologickej diverzite (CBD) zaviazali vyjednať účinný GBF na obdobie po roku 2020, ktorý by mal prispieť k zastaveniu straty biodiverzity.

Spolupráca

Podľa čínskeho predsedníctva COP15 pokrok v partnerstve a spolupráci pomôže dosiahnuť ciele konferencie a zabezpečiť, aby si svet osvojil odolnejší a udržateľnejší ekonomický model, v ktorom sú ľudia stredobodom rozhovorov o ochrane biodiverzity. Rokovania OSN sú založené na konsenze a dosiahnutie dohody si bude vyžadovať inkluzívnu a aktívnu účasť všetkých zainteresovaných strán. Čínske predsedníctvo COP15 okrem svojich hlavných povinností súvisiacich so zasadnutiami COP15 a podporou strán pri presadzovaní ich dohodnutých programov prostredníctvom konsenzu chce zabezpečiť, aby zasadnutia COP15 poskytovali priestor na serióznú interakciu a zapojenie všetkých zainteresovaných strán s cieľom začleniť ich názory a príspevky do celkového globálneho úsilia v boji proti zuastaveniu straty biodiverzity. V zmysle vyššie uvedeného čínske predsedníctvo COP15 zvoláva tiež celý rad podujatí na vysokej úrovni s cieľom doplniť formálny proces rokovaní s cieľom umožniť väčšie porozumenie medzi zainteresovanými stranami a zmobilizovať zrýchlenú implementáciu Dohovoru a jeho Protokolov.

Čínske predsedníctvo COP15 taktiež pracuje na zabezpečení primeraného zastúpenia a účasti všetkých ďalších relevantných zainteresovaných strán na COP15, vrátane domorodých obyvateľov a tradičných miestnych komunít, ktoré žijú najviac v súlade s prírodou a ich tradičné znalosti sú veľkým obohatením v oblasti ochrany prírody a biodiverzity. Vlády, súkromný sektor a občianska spoločnosť musia pracovať v súčinnosti na transformácii spôsobu, akým civilizácia interaguje s planétou, musia zavádzať nové riešenia, ktoré pomôžu zmierniť nepriaznivé dopady nášho výrobného-spracovateľského spôsobu života na prírodu a biodiverzitu a následne aj zmenu klímy. Je dôležité tiež zopakovať a rýchlo použiť všetky úspešné riešenia smerom k ich implementácii v rozvojových krajinách.

Tematické dni na COP15

Čínske predsedníctvo COP15 určilo niekoľko tematických dní na ciele diskusie, a to aj prostredníctvom sprievodných podujatí, panelových diskusií, okrúhlych stolov a iných interaktívnych formátov, ktoré bude možné zdieľať so širším publikom. Podľa potreby

predsedníctvo COP15 zväží prierezový charakter tém vo vzťahu k mainstreamingu biodiverzity, biodiverzite a klimatickým zmenám, zdraviu a biodiverzite, financovaniu biodiverzity a k mnohým ďalším súvisiacim témam.

Pri štruktúrovaní diskusií v rámci rôznych tematických dní sa bude brať do úvahy úloha mládeže, občianskej spoločnosti a rôznych zainteresovaných strán, aby sa zabezpečilo ich plné a efektívne zapojenie. Okrem toho pri štruktúrovaní dní budú pre Afriku vyčlenené špecializované zasadnutia zamerané na prehĺbenie porozumenia riešení, výziev a príležitostí pre kontinent. Podobne sa ako prierezová téma rozpracuje úloha regionálnej spolupráce, samospráv a miest. Do príslušných dní sa zahrnú ďalšie iniciatívy a zaujímavé témy, ako napríklad doprava a odpadové hospodárstvo.

Pozícia EÚ

V októbri 2022 schválila EÚ svoju rámcovú pozíciu vo forme záverov Rady ministrov životného prostredia ku COP15.

Počas francúzskeho Predsedníctva bol zaslaný prvotný návrh záverov Rady k "Biodiverzita – potreba urgentných akcií“, ktorá sa počas českého Predsedníctva následne ďalej viackrát pripomienkovala, a to počas následných WPIEI zasadnutí. Závery Rady sa pripravujú za účelom prípravy 15. konferencie zmluvných strán Dohovoru (COP 15), 10. zasadnutia konferencie zmluvných strán Dohovoru slúžiacich ako stretnutie zmluvných strán Kartagenského protokolu (COP-MOP 10) a 4. zasadnutia konferencie zmluvných strán Dohovoru slúžiacich ako stretnutie zmluvných strán Nagojského protokolu (COP-MOP 4), ktoré sa budú konať súbežne v decembri 2022, v Montreale, Kanada.

Závery Rady sa odvolávajú na viaceré schválené závery Rady ku globálnym ako aj EÚ iniciatívam, dokumentom a zasadnutiam a obsahujú úvodnú preambulu + ďalších 5 kapitol a to rozdelených nasledovne:

Kapitola I – globálny biodiverzitný rámec po roku 2020, súvisiace agendy a mechanizmy na zlepšenie implementácie: digitálna informácia zo sekvenovania genetických zdrojov; mobilizácia zdrojov a finančný mechanizmus; budovanie kapacít, technická a vedecká spolupráca, manažment a komunikácia skúseností; mechanizmus pre plánovanie, monitoring, podávanie správ a revidovanie; spolupráca s inými dohovormi a medzinárodnými organizáciami; „mainstreaming“ biodiverzity v a medzi sektormi;

Kapitola II – Dohovor o biologickej diverzite – ďalšie technické témy: morská a pobrežná biodiverzita, invázne nepôvodné druhy, biodiverzita a klimatické zmeny, biodiverzita a pôda, biodiverzita a zdravie, syntetická biológia;

Kapitola III – Kartagenský protokol

Kapitola IV – Nagojský protokol

Najväčší dôraz sa týka doplnení podkladov pre tradičných obyvateľov a podpora ich práv v rámci OSN (the United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples/UNDRIP) ako aj v legislatíve pre medzinárodné ľudské práva; podpore prepojení medzi ochranou biodiverzity a ľudskými právami celkovo, podpore a ďalšiemu vstupu krajín do iniciatív na vysokej úrovni; k príspevku ochrany biodiverzity zlepšeniu ľudského zdravia, potravinovej bezpečnosti, živobytia a vedy; k zlepšeniu synergií medzi financovaním zmeny klímy prostredníctvom financovania prírody blízkyh riešení; podpore záväzkov ochrany biodiverzity od neštátnych subjektov; k zlepšeniu mainstreamingu biodiverzity do iných sektorov (konkrétne vymenovaných); nastaveniu rámca OSN pre ochranu morí (United Nations Conventions on the Law of the Sea/UNCLOS) v jednotlivých aktivitách – najmä pre opatrenia na zabránenie ťažby minerálov z morského dna a prepojeniu identifikácie EBSA (ekologicky a biologicky senzitívne oblasti) v súlade s UNCLOS, ale aj mnohé ďalšie.

6. Účasť delegácie SR na COP 15

Navrhuje sa, aby v zhode s postupom pri schvaľovaní delegácií SR na COP15 v Montreale stal vedúcim delegácie minister životného prostredia SR a zástupcami vedúceho delegácie SR štátny tajomník Juraj Smatana a/alebo štátny tajomník Michal Kiča a mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec SR v Kanade Vít Koziak. Delegáciu budú tvoriť predstavitelia rezortu životného prostredia z MŽP SR a ŠOP SR.

7. Smernica pre postup delegácie Slovenskej republiky počas konferencie COP15

- Delegácia SR bude na rokovaní postupovať v súlade s Ústavou Slovenskej republiky, so záujmami zahraničnej politiky SR a bude rešpektovať záväzky SR vyplývajúce z medzinárodného práva a medzinárodných zmlúv, ktorými je SR viazaná.
- Pozícia SR pre rokovania v Montreale bude vychádzať zo záverov Rady ministrov životného prostredia EÚ, ktoré boli prijaté v októbri 2022 a nebude sa v zásadných otázkach od nej líšiť.
- Svoju národnú pozíciu bude SR presadzovať v rámci každodenných ranných koordinačných stretnutí vo formáte Pracovnej skupiny Rady EÚ pre medzinárodné environmentálne otázky (WPIEI).
- SR sa počas pracovných rokovaní bude usilovať doriešiť otvorené technické otázky a v rámci ministerských rokovaní na najvyššej úrovni uzavrieť otvorené politické témy.